

LA VALÈNCIA DE JOAN LLUÍS VIVES

F revistafutura.blogs.uv.es/2015/12/09/la-valencia-de-joan-lluis-vives/

núm. 31 | any 2015

**Helena Rausell. Departament de Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials.
Universitat de València.**

A la fi del segle XV, València era, en paraules dels seus regidors municipals, «una ciutat gran i populosa ». L'urbs havia viscut un important creixement demogràfic que l'havia convertida, amb els seus 100.000 habitants, en un dels nuclis més poblats de la península. El desenvolupament comercial i demogràfic havia propiciat, a més, la seua transformació urbanística, amb l'aparició de carrers més rectilinis i noves places, la construcció de la Llotja dels Mercaders (1482-1498) o la de les portes de Quart i Serrans.

Joan Lluís Vives va nàixer en el si d'una família de conversos, en una casa situada en allò que llavors es coneixia com la *nova juheria*. El recinte jueu s'havia vist molt reduït després de l'assalt i les matances d'un segle abans (1391): l'antiga sinagoga havia estat convertida en església sota l'advocació de sant Cristòfol i la jueria abastava tan sols l'entorn immediat a l'actual edifici de la Universitat, el carrer de la Nau i el col·legi del Corpus Christi. D'aquesta manera, Joan Lluís Vives va créixer a escassa distància del que aviat esdevindrà el nou Estudi General (1500), en el qual ingressarà amb 12 o 13 anys. La creació de la universitat era tardana. Naixia de la reunió de les diferents escoles que havien existit a la ciutat i se situava en uns immobles adquirits pel Consell General. Com també passava en altres estudis de la Corona d'Aragó, com Lleida o Osca, la nova universitat estava gairebé totalment controlada pel municipi. Era aquest qui la finançava i la gestionava, elegia el rector, redactava les constitucions, nomenava els professors i establia quins autors havien de ser ensenyats a les aules. Des d'un primer moment van coexistir en el seu si diferents corrents intel·lectuals (nominalisme, escotisme...). També l'humanisme, gràcies a càtedres com les de poesia, retòrica, grec o a la de Llorenç Valla. Tanmateix, tot i la notable qualitat de la Facultat de Medicina, mai no va assolir el prestigi i la importància d'altres centres de la monarquia hispànica, com els de Salamanca o Alcalá.

Alguns anys abans, la ciutat havia viscut l'aparició de la impremta de caràcters mòbils. Cap al 1474, uns immigrants alemanys arribats d'Itàlia iniciaven l'*arte de faser llibros de molde*. A principi del segle següent, València era, al costat de Sevilla, Alcalá de Henares, Burgos, Salamanca o Saragossa, un dels centres d'impressió més importants de la península. Amb tot, el volum de producció era modest i el mercat depenia de la importació. Els primers tiratges eren curts, de 300 a 1.550 exemplars, i la producció estava molt vinculada al mercat local. S'editaven especialment llibres d'entreteniment i devoció, textos d'història, gramàtiques o recopilacions legals. Entre els primers llibres (incunables) hi ha la traducció al català de la *Bíblia* de Bonifaci Ferrer o el *Tirant lo Blanch* de Joanot Martorell (1490).

Un altre canvi important va ser la creació del Tribunal de la Santa Inquisició. El 1481 arribaven a la ciutat els primers *inquisidors contra l'herètica pravitat* nomenats pel monarca. Forçant la mà davant la Santa Seu i amb l'oposició de la importantíssima comunitat jueva conversa del regne, els Reis Catòlics creaven la primera institució comuna a ambdues corones, la de Castella i la d'Aragó. La seua principal comesa era vigilar la fe dels nous conversos al cristianisme, foren aquests d'origen musulmà o judaic, encara que també es va ocupar dels delictes contra la moral sexual (bigàmia, sodomia, etc) i de la censura de llibres. En un primer moment, es van prohibir els llibres religiosos islàmics i hebreus. Aviat, la prohibició es va estendre als llibres de *medecina e cirujia e de otras çiençias e artes* i a les bíblies en romanç, que van ser confiscats i cremats públicament en la foguera. El 1551 el tribunal va elaborar un *Índice de libros prohibidos* basat en el de la Universitat de Lovaina, en el qual es prohibien també els textos de nigromància, els d'autors protestants o els d'Erasme de Rotterdam.

És gairebé una certesa que Vives va abandonar la seua ciutat natal fugint precisament de la Inquisició. Tot i amb això, i malgrat també la distància, Vives va mantenir sempre el contacte amb València. Ho va fer a través de cartes, de familiars i amics que arribaven amb notícies seues o de l'enviament de les seues obres. Va establir correspondència amb el virrei, el duc de Calàbria, però també amb els jurats de la ciutat, els quals van buscar la seua intermediació en la cort i als quals va aconsellar sobre com regir la universitat. També va dedicar algunes de les seues obres als nobles i grans del regne, com els Borja. Entre els seus corresponsals i protectors hi havia Jeroni Cabanilles, ambaixador a París, o Martí Pons, advocat fiscal de València i emissari el 1519 davant la cort de Brussel·les. També la senyora Mencía de Mendoza (1508-1554), deixeble de Vives a Breda i segona esposa de Ferran d'Aragó. En vida de Vives les premses de la ciutat només van publicar una de les seues obres, la traducció al castellà de *De institutione foeminae christianae*. Malgrat tot, en la segona meitat del XVI era ja considerat un dels fills il·lustres de la ciutat de València i cantat pels poetes i els historiadors en les seues glosses.

Referències

Berger, Ph. (1987). *Libro y lectura en la Valencia del Renacimiento*. València: IVEI.

Fantazzi, Ch. (ed.) (2008). *A Companion to Juan Luis Vives*. Leiden – Boston - Amsterdam: Brill.

Rausell Guillot, H. (2001). *Letras y fe. Erasmo en la Valencia del Renacimiento*. València: IVEI.